

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Woeker (Oudenaarde, Oost-Vlaanderen)

Projectcode: 2018K185
November 2018-Februari 2019

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 2: PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Bot Bart, Willaert Aaron

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2019

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Administratieve gegevens	5
2	Inleiding.....	7
3	Geplande werken.....	8
4	Gemotiveerd advies	9
4.1	Advies	10
4.2	Afbakening.....	11
5	Onderzoeksvragen.....	12
6	Methode en Strategie	13
6.1	Randvoorwaarden.....	13
6.2	Proefputten	14
6.3	Eindcriteria en uitzonderingsmodaliteiten	14
6.4	Competenties	14
6.5	Vondsten	15
7	Bibliografie.....	16

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: geopunt).....	6
Figuur 3 Inplantingsplan. (bron: geopunt)	8
Figuur 4 : Voorstel proefputten weergegeven op de GRB-basiskaart (bron: geopunt)	12

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	5
---	---

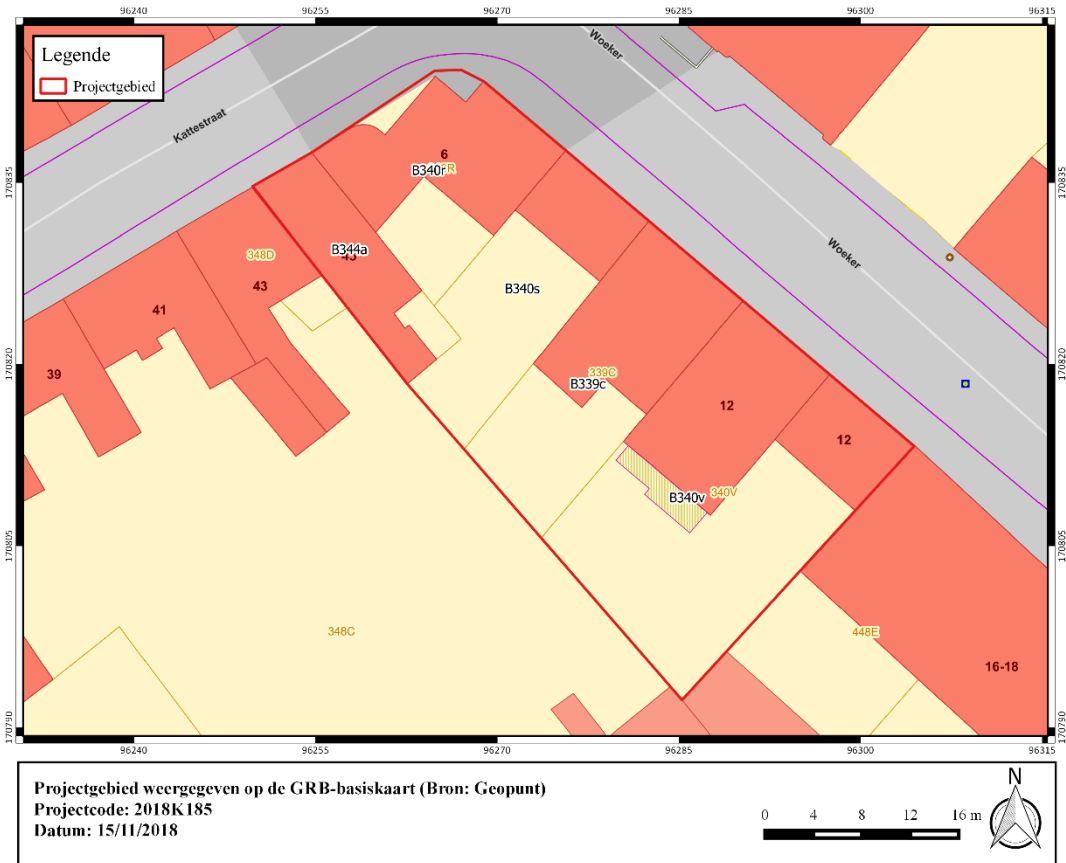

1 Administratieve gegevens

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	Oost-Vlaanderen
	Gemeente	Oudenaarde
	Deelgemeente	/
	Postcode	9700
	Adres	Woeker 6 9700 Oudenaarde
	Toponiem	Woeker
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	$X_{\min} = 96230$ $Y_{\min} = 170789$ $X_{\max} = 96315$ $Y_{\max} = 170848$
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Oudenaarde, Afdeling 1, Sectie B, nr's: 344a, 340r, 340s, 339c, 340v Figuur 1	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Bart Bot (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	
f) naam en adres van de opdrachtgever	Oyo Architects New Yorkstraat 2p 9000 Gent	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: geopunt).

2 Inleiding

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject op de hoek van de Kattestraat en Woeker. Hiertoe wordt de bestaande bebouwing integraal gesloopt. Het terrein wordt volledig onderkelderd tot een diepte van 3.35 m TAW excl. vloerplaat. De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt ca. 1264 m².

Landschappelijk is het plangebied gelegen in de brede alluviale vlakte van de Scheldevallei, die zich scherp aftekent tegen de zuidelijk gelegen Vlaamse Ardennen. Het plangebied zelf situeert zich op een hoogte van 13.0 – 13.4 m TAW. De Tertiair Geologische Kaart karteert het plangebied deels ter hoogte van het Lid van Moen, deels ter hoogte van het Lid van Saint-Maur. Tevens is het projectgebied gelegen in het Quartair Type 3a dat bestaat uit fluviaatiele afzettingen van het holoceen die rusten op fluviaatiele afzettingen van het laat pleistoceen.

De oudste stedelijke kern van Oudenaarde ontwikkelde zich ten noordwesten van de in de 11^e eeuw gestichte burcht. Bij de middeleeuwse uitbreiding van de stad werd de Grote Markt aangelegd. Er zijn geen gegevens gekend over de aanleg van de tweede stadsomwalling. Deze wordt wel vermeld in een verslag over de grote stadsbrand van 1279 wat dus een terminus ante quem is. Dit impliceert dat het plangebied vermoedelijk in de periode tweede helft 12e eeuw - eerste helft 13e eeuw binnen de stadsversterking van Oudenaarde kwam te liggen. Op de Deventerkaart is reeds duidelijk bebouwing waar te nemen binnen de contour van het plangebied. Het verloop van de Kattestraat en Woeker is reeds aanwezig. Op de maquette van Nézet is het plangebied bebouwd. De Ferrariskaart geeft een beeld weer van bebouwing aan de straatzijden met een centrale binnentuin. De Atlas der Buurtwegen karteert een tweestel van woningen in L-configuratie. Deze gebouwen zijn tevens weergegeven op de topografische kaarten van 1884 en 1910.

Archeologische vondsten in het centrum van Oudenaarde wijzen op menselijke bewoning vanaf de Volle middeleeuwen. Ca. 300 meter ten zuiden van het plangebied is een Romeinse funeraire structuur gelokaliseerd. Precies ten westen van het plangebied zijn bij een opgraving resten van de laatmiddeleeuwse versterking en de Vauban-versterking gelokaliseerd, wat de ligging van het projectgebied nabij de stadsvesten bevestigt.

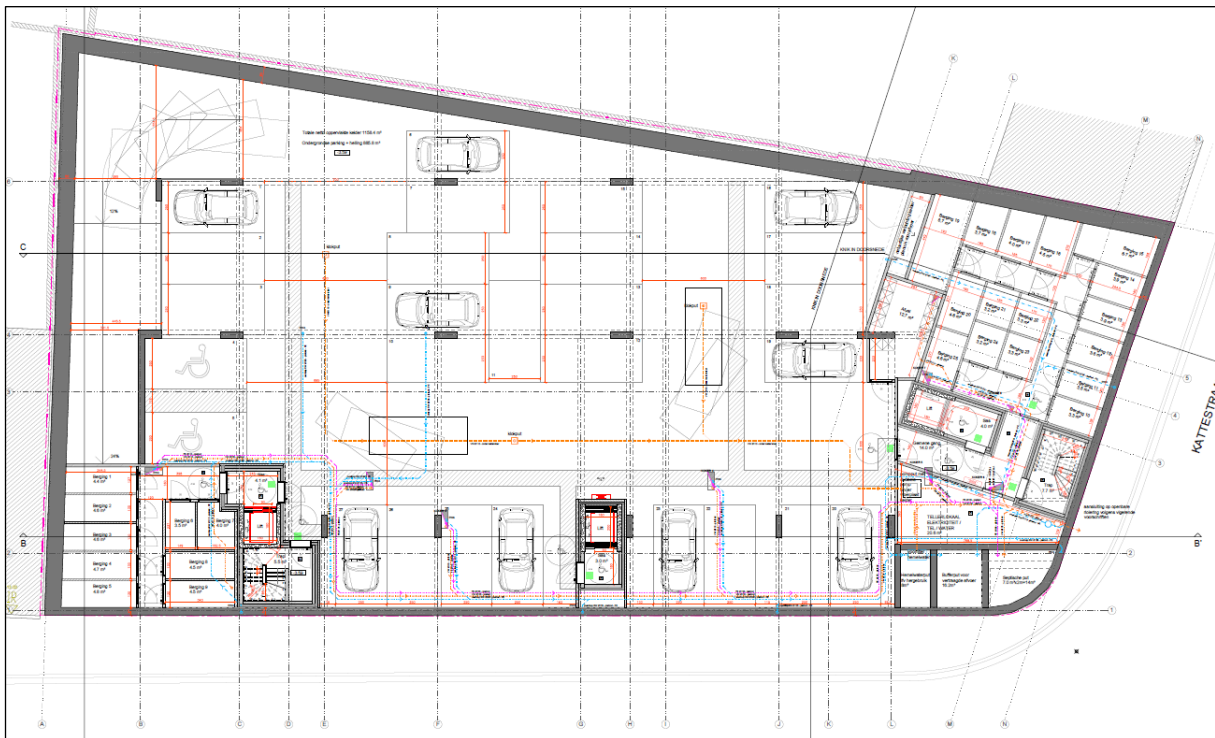
Thans is ca. 770 m² van het terrein bebouwd. De contour van deze bebouwing komt niet overeen met deze weergegeven op de topografische kaart van 1910, wat impliceert dat de bebouwing vermoedelijk dateert uit de 20^e eeuw. De huidige aaneengesloten huizenrij situeert zich langsheen de straatzijden van de Kattestraat en Woeker. Aansluitend bij de bebouwing zijn een aantal verharde achterkoertjes waar te nemen. Het overige deel van het terrein wordt ingenomen door stadstuinen met verspreide vegetatie in de vorm van gras, struiken en bomen. De mate van onderkeldering van het gebouwenbestand is niet gekend.

Uit het bureauonderzoek kan een aanzienlijke trefkans op archeologische resten afgeleid worden, voornamelijk bewoningssporen vanaf de volle middeleeuwen. Daarom zijn verdere onderzoeksdaden noodzakelijk.

3 Geplande werken

De opdrachtgever plant de realisatie van een nieuwbouwproject te Woeker 6-12 en Kattestraat 45 in Oudenaarde. De bestaande bebouwing wordt hiertoe integraal gesloopt. Na de sloop van de bebouwing en het bouwrijp maken van het terrein gaat de initiatiefnemer over tot de inrichting van een appartementsgebouw met ondergrondse parkeergarage. Het plangebied zal integraal worden onderkelderd tot een diepte van 3,35 m onder het maaiveld (exclusief vloerplaat). Binnen deze onderkeldering voorziet de opdrachtgever naast de realisatie van een ruim aantal parkeergelegenheden de inrichting van twee bergruimtes.

Figuur 2 Inplantingsplan. (bron: geopunt)

4 Gemotiveerd advies

In deze sectie volgt een gemotiveerd advies over het al dan niet moeten nemen van maatregelen. Het gemotiveerd advies is gebaseerd op het verslag van resultaten van het vooronderzoek. De vaststellingen over de aan- of afwezigheid van archeologische sites en hun aard worden geconfronteerd met de door de initiatiefnemer voorgenomen bodemingrepen. Op basis van deze confrontatie motiveert het advies of er maatregelen nodig zijn, welke deze zijn, en wat hun uitvoeringswijze is.

1° de volledigheid van het uitgevoerde vooronderzoek:

Alle nuttige en noodzakelijke onderzoeken werden uitgevoerd.

2° de aanwezigheid van een archeologische site:

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan aangetoond worden dat het archeologisch potentieel van het projectgebied groot is. Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek kan onderstaande afgeleid worden:

- Het plangebied is gelegen binnen de historische stadskern van Oudenaarde.
- Het plangebied kwam vermoedelijk in de tweede helft van de 12de eeuw – eerste helft 13de eeuw binnen de bebouwde stadskern van Oudenaarde te liggen.
- Op de Deventerkaart (1550) staat bebouwing afgebeeld binnen de contouren van het plangebied. Ook het verloop van de Kattestraat en Woeker is reeds duidelijk waarneembaar.
- De Ferrariskaart geeft een beeld weer van bebouwing aan de straatzijden met een centrale binnentuin.
- Het plangebied blijft bebouwd tot op heden.

Concreet is er ter hoogte van het projectgebied een archeologische verwachting naar bewoning vanaf de volle middeleeuwen, alhoewel oudere sporen niet uit te sluiten zijn. Resten van bebouwing en bewoning kunnen zich binnen het plangebied bevinden, het gaat hierbij om muur- en funderingsresten, vloeren, loop- en werkniveaus, (afval)kuilen, beer- en waterputten,

3° de waardering van de archeologische site:

Archeologisch onderzoek binnen het plangebied zou informatie kunnen geven over de bebouwings- en bewoningshistoriek van het desbetreffende perceel en over de vroegste ontwikkeling van Oudenaarde.

4° de impactbepaling:

Indien zich archeologische resten binnen de grenzen van het projectgebied bevinden, zijn deze bedreigd door de geplande werken. Het volledige plangebied wordt onderkelderd en verstoord tot op een diepte van circa 3,8 m onder het maaiveld.

4.1 Advies

Rekening houdende met de criteria uit de Code Goede Praktijk (CGP), hoofdstuk 5.2, werd de noodzaak tot verder vooronderzoek afgewogen:

- *Archivalisch onderzoek*: Bijkomend archivalisch onderzoek is in dit stadium van het onderzoek niet van toepassing. Dergelijk onderzoek zou een te grote meerkost betekenen, bovendien is aan de hand van het historisch kaartmateriaal een duidelijk beeld verkregen van het onderzoeksgebied.

- *Landschappelijk bodemonderzoek* Cfr. CGP 7.3: Het landschappelijk bodemonderzoek heeft als doel de aardkundige opbouw en ontstaansgeschiedenis van de ondergrond en het landschap te kennen door een gerichte staalname. Er wordt geadviseerd om geen voorafgaandelijk landschappelijk bodemonderzoek uit te voeren.

- *Geofysisch onderzoek* Cfr. CGP 7.4: Geofysisch onderzoek heeft tot doel om antropogene fenomenen te onderscheiden van natuurlijk sediment of om een morfologische reconstructie van het natuurlijke landschap te maken, door contrasten in elektrische, elektromagnetische en magnetische kenmerken van de ondergrond te meten. In het geval van het projectgebied is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- *Veldkartering* Cfr. CGP 7.5: Veldkartering heeft tot doel om relevante archeologische indicatoren te zoeken door een visuele inspectie van een terrein. In het geval van het projectgebied is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- *Verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek* Cfr. CGP 8.4 en 8.5: Het verkennend archeologisch booronderzoek heeft als doel archeologische sites op te sporen door middel van boringen. Het waarderend archeologisch booronderzoek heeft als doel reeds opgespoorde archeologische sites te evalueren door middel van boringen. In het geval van het projectgebied is deze onderzoeksmethode niet van toepassing.

- *Proefsleuven en proefputten* Cfr. CGP. 8.6: Het doel van proefsleuven en proefputten is uitspraken te doen over de archeologische waarde van de totaliteit van een terrein door een beperkt maar statistisch representatief deel van dat terrein op te graven.

Gezien de ligging in een stadscontext, waarbij een complexe verticale stratigrafie verwacht wordt, met het voorkomen van puinpakketten, funderingen, vloeren,... in de bodem, is het uitvoeren van een verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten de enige relevante onderzoeksmethode om deze site te onderzoeken. Eerder werd aangetoond dat het archeologisch potentieel van het projectgebied groot is. Een onderzoek met behulp van proefputten kan duidelijkheid verschaffen omtrent de reële bedreiging van de bouwwerken (inschatting van het archeologisch niveau, de bewaringstoestand van de archeologische resten, de verstoringsgraad binnen het plangebied).

De aanbeveling werd getoetst aan de vier criteria opgenomen in de Code van Goede Praktijk artikel 5.3:

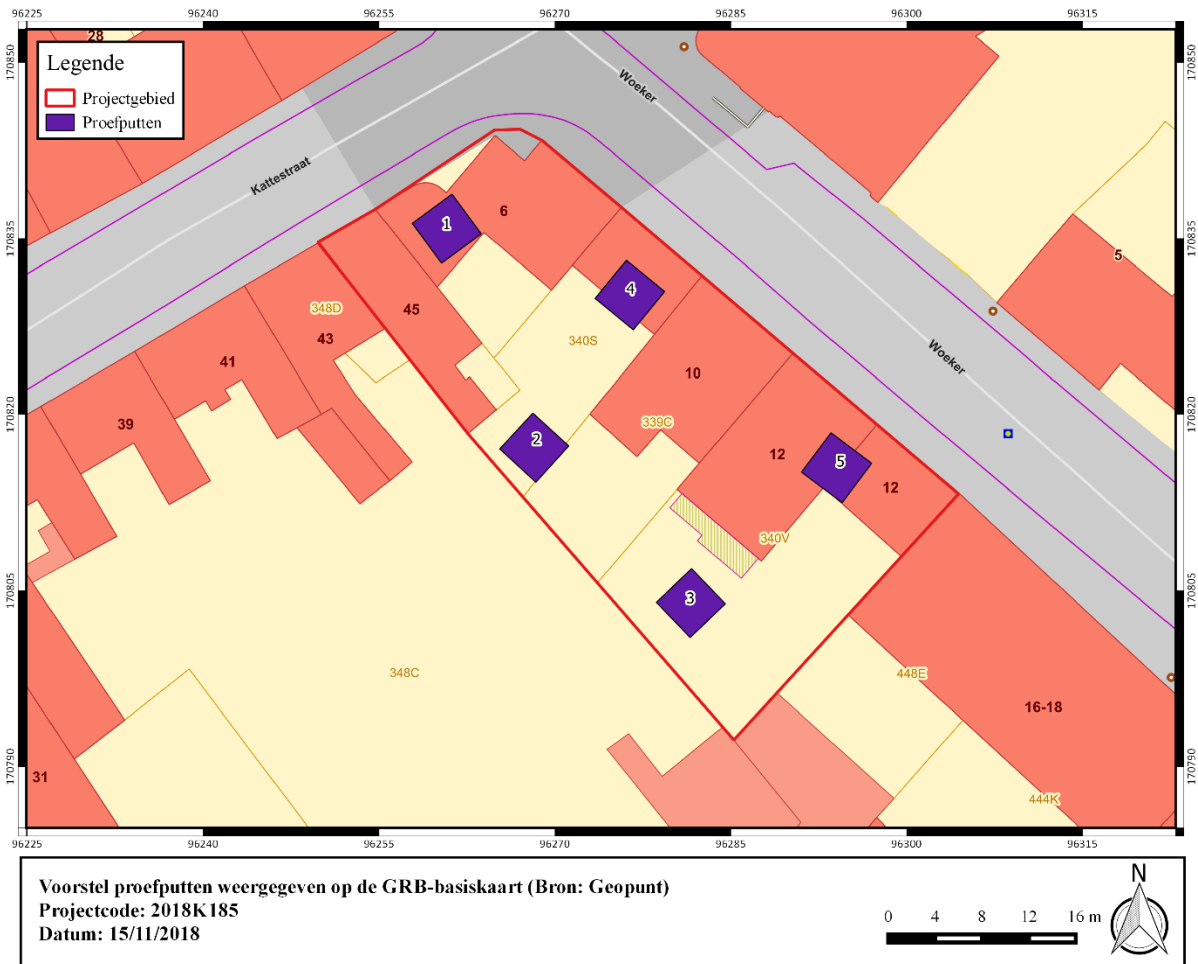

- mogelijk: De uitvoering van het vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel niet mogelijk. Werken zullen uitgevoerd worden na het bekomen van de stedenbouwkundige vergunning en de afbraak van het huidige gebouwenbestand (zie 6.1. voor de randvoorwaarden bij de afbraak).
- nuttig: Er zijn geen argumenten om aan te nemen dat het terrein dermate verstoord is dat een prospectie niet zinvol zou zijn. De proefputten brengen het archeologisch potentieel van het projectgebied in kaart. Hierop kan een gedegen beslissing genomen worden in functie van een eventueel verder onderzoek.
- schadelijk: Gelet op de aard van de werken, is eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd. Een onderzoek door middel van proefputten is, rekening houdende met het groot archeologisch potentieel van het projectgebied, de enige goede manier om een inschatting te maken van het archeologisch bodemarchief.
- noodzakelijk: Eventueel archeologische relictten zijn door de geplande werken bedreigd.

4.2 Afbakening

Het advies heeft betrekking op het volledige plangebied (ca. 1264 m²) dat verstoord wordt door de geplande werken. Verspreid over het volledige bedreigde plangebied worden 5 proefputten aangelegd van 4 meter op 4 meter, op enkele strategische plekken. In totaal wordt 80 m² of 6,4% van het bedreigde plangebied onderzocht. Dit is voldoende om een correcte uitspraak te doen omtrent de te nemen maatregelen.

Figuur 3 : Voorstel proefputten weergegeven op de GRB-basiskaart (bron: geopunt)

5 Onderzoeksvragen

Doel van het onderzoek is een archeologische evaluatie van het terrein. Dit houdt in dat het archeologisch erfgoed opgespoord, geregistreerd, gedetermineerd en gewaardeerd wordt en dat de potentiële impact van de geplande werken op de archeologische resten wordt bepaald. Onderdeel van de evaluatie is dat er mogelijkheden gezocht worden om *in situ* behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek (ruimtelijke afbakening, diepteligging, strategie, doorlooptijd, te voorziene natuurwetenschappelijke onderzoeken en conservatietechnieken, voorstel onderzoeksvragen).

Bij het uitvoeren en uitwerken van de archeologische prospectie moeten minstens volgende vragen beantwoord worden:

- Hoe diep bevindt zich het archeologisch niveau?
- In hoeverre is het plangebied verstoord?
- Hoeveel archeologische niveaus kunnen onderscheiden worden?
- Wat is de aard, omvang, datering, en conservatie van de aangetroffen archeologische resten?

- Hoe is de opbouw van de chronologie van de aanwezige archeologische resten?
- Wat is de onderlinge samenhang tussen de sporen en structuren?
- Welke specifieke activiteiten hebben binnen het onderzoeksgebied plaatsgevonden?
- Wat zijn de materiële aanwijzingen hiervoor?
- Passen deze in de historische context van de locatie?
- Uit welke periode dateren de vondsten? Kan er een functionele interpretatie aan gegeven worden?
- Wat is de datering en samenstelling van de aangetroffen ophogingslagen?
- Moet er, op basis van de archeologische resten, een vlakdekkend vervolgonderzoek plaatsvinden? Wat is de ruimtelijke afbakening van het vervolgonderzoek? Welke vraagstellingen dienen geformuleerd worden voor een vervolgonderzoek?

6 Methode en Strategie

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefputten, gezien de ligging van het plangebied in een stedelijke context met een complexe verticale stratigrafie, de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden. Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Specifiek wordt verwezen naar hoofdstukken 8.6.1 en 8.6.3 van de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 3.0). Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

6.1 Randvoorwaarden

Het onderzoek gebeurt in uitgesteld traject. Het af te breken gebouwenbestand moet afgebroken worden **tot op niveau van het maaiveld** alvorens het archeologisch onderzoek van start gaat. Er dient nadrukkelijk beklemtoond te worden dat aan de sloop duidelijke voorwaarden verbonden zijn. Het gebouwenbestand kan zonder archeologische begeleiding gesloopt en verwijderd worden tot op het niveau van het huidig straatniveau. De funderingen onder het straatniveau worden niet verwijderd of op andere manieren gemanipuleerd. Hetzelfde geldt voor eventueel aanwezige kelders, citernes of andere ondergrondse structuren, die nu niet gekend zijn en aan het licht zouden komen bij de afbraak. Verder moet op dergelijke manier te werk worden gegaan dat het vrijgekomen terrein niet of in zeer beperkte mate betreden wordt door zwaar materieel als dumpers en graaf- en breekmachines.

6.2 Proefputten

De proefputten worden ingeplant rekening houdend met de wetenschappelijke vraagstelling en de huidige bebouwing. Indien de onderzoeksvragen op basis van bovenstaande proefputtenplan niet afdoende kunnen beantwoord worden, dan kan de uitvoerende erkende archeoloog er tijdens het veldonderzoek voor opteren om extra proefputten of proefsleuven aan te leggen, of de bestaande putten uit te breiden, om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen.

In elke proefput wordt de volledige stratigrafische sequentie onderzocht tot op verstoringsdiepte. Het aantal vlakken en de aanlegdieptes worden tijdens het veldwerk bepaald door de veldwerkleider. In het geval van diep uitgegraven contexten (bvb. waterputten) worden de uitgravingsdieptes aan de hand van boringen achterhaald. Bij het aantreffen van resten van ambachtelijke activiteiten moet indien nodig een specialist geraadpleegd worden. Een selectie van het sporenbestand moet onderzocht worden om uitspraken te kunnen doen in functie van een vervolgonderzoek. De kwetsbare sporen worden afgedekt. In elke proefput worden minstens twee profielwanden geregistreerd in functie van de stratigrafische opbouw. Elk vlak wordt gecontroleerd op de aanwezigheid van metalen voorwerpen met behulp van een metaaldetector. De geldende veiligheidsvoorschriften worden ten allen tijde gerespecteerd. Zo moet de omvang van de proefput zich evenredig verhouden tot de diepte van het aanlegvlak. Uitvoerend personeel die werkzaamheden uitvoeren in de nabije omgeving van een draaiende graafmachine moeten visueel duidelijk herkenbaar zijn zoals gebruikelijk.

6.3 Eindcriteria en uitzonderingsmodaliteiten

De prospectie wordt als succesvol beschouwd, indien alle waargenomen archeologische sporen op een wetenschappelijke wijze onderzocht zijn, er een beargumenteerd antwoord op de onderzoeksvragen geformuleerd kan worden en het eindrapport wordt opgeleverd.

De uitvoering van de opgraving gebeurt volgens de Code van Goede Praktijk, eventueel aangevuld met bijkomende maatregelen indien de sporen en/of vondsten daartoe aanleiding geven. Deze eventuele maatregelen worden bepaald door de erkend archeoloog.

6.4 Competenties

Het veldwerkteam bestaat minimaal uit:

- een veldwerkleider (onder auspiciën van een erkend archeoloog), deze veldwerkleider beschikt over voldoende ervaring in stedelijke contexten in Vlaanderen en heeft bij voorkeur een goede kennis van de (post) middeleeuwse periode. Minimaal heeft hij/zij 2 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.
- één assistent-archeoloog, hij/zij heeft minstens 1 jaar opgravingservaring op stedelijke contexten, aangetoond via CV.

Voor de begeleiding van de opdracht dient de veldwerkleider zich te laten ondersteunen door één of meerdere specialisten en regiodeskundigen, die hem bijstaan bij de uitvoering van de prospectie indien deze expertise intern niet beschikbaar is.

Deze specialist beschikt over een aantoonbare en ruime ervaring met stadskernonderzoek in het algemeen en binnen de stad Oudenaarde in het bijzonder.

Het projectteam wordt daarenboven bijgestaan door een aardkundige die minstens 1/5 van de duur van het veldwerk op het terrein aanwezig is. De aardkundige ondersteunt de archeologen bij de analyse van de bodemkundige/landschappelijke context en bij de interpretatie van sporen en structuren.

6.5 Vondsten

Conservatie en overdracht van het archeologisch ensemble gebeurt na afloop van het onderzoek conform aan de artikels 5.2.1, 5.2.2 en 5.2.3 van het Onroerend Erfgoeddecreet. Bij de start van de opgraving worden door de erkende archeoloog en de initiatiefnemer duidelijke afspraken gemaakt met betrekking tot de overdracht van het archeologisch ensemble bij de eigenaar en het erkende onroerend erfgoeddepot of andere bewaarder van het archeologisch ensemble. Na het beëindigen van de verwerking en het opleveren van de eindrapportage vindt de overdracht van de vondsten plaats.

7 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

